

dc_84_10

Akadémiai doktori értekezés tézisei

Pető Andrea:

Láthatatlan elkövetők

Női elkövetők a második világháború utáni politikai igazságszolgáltatás rendszerében,
különös tekintettel Dely Piroska perére

Budapest, 2012.

1. Az értekezés célkitűzései

A kötet a *jog, igazság és a társadalmi béke* hármasságának vizsgálatát tűzte ki célul. A második világháború a magyar történelem tabukkal, elhallgatásokkal, politikai vitákkal és a szaktudomány által még feldolgozatlan problémákkal teli időszaka volt. A kötet azért született meg, hogy ezen problémák egy részét monografikusan áttekintse. Ezek a következők: a nők részvételének kérdése a szélsőséges radikális politikai mozgalmakban; a kérdés, hogy a nők miként váltak háborús bűnösök elkövetőivé a második világháború alatt; illetve az, hogy miként alakult a háború után szerepük emlékezete. A kötet – a magyarországi szakirodalomban először – az elkövetők kategóriájának elemzéséhez társadalmi nemek kategóriáját mint elemzési szempontot használja.

Mindezek után talán érthető, hogy a kötet címében miért szerepel „láthatatlan”-ként ez az elkövetői csoport. Ez a láthatatlanság egyaránt vonatkozik az eddigi történetírásra, de a kollektív és az egyéni emlékezetre is. Ezzel kapcsolatos a kötet egyik historiográfiai célkitűzése: felhívni a figyelmet a szakirodalomban megtalálható hiányra, arra, hogy eddig nem elemezték a magyarországi szélsőjobboldali női politizálás okait, motivációit, formáit és főbb személyiségeinek életútját.

A kötetet egyszerre jellemzi a mikro- és makrotörténeti perspektíva. Mikrotörténetileg egy konkrét esettel, a budapesti népbíróság egyik legelső perével foglalkozik, Dely Piroska esetét elemzi. Dely Piroskát mint „hírhedt nyilas agitátornőt” halálra ítélik a Budapest belvárosában, 1944. október 15-én végrehajtott vérengzés végrehajtásáért, s így egyike lett a kevés, Magyarországon háborús bűnért kivégzett nőnek. Ebben a vérengzésben legalább tizenkilenc ember meghalt, és legalább hetven embert elhurcoltak. Ennek az esetnek az elemzésén keresztül kerekedik ki makrotörténeti szinten a második világháború és az azt követő igazságszolgáltatás történetének összefoglaló feldolgozása, amely átalakíthatja az eddig erről a témáról alkotott tudásunkat a korábbi „vakfoltok” láthatóvá tételével.

Az összefoglaló feldolgozást egyik irányból a mikrotörténeti perspektíva támasztja alá. A másik irányból az, hogy a kötet a szélsőjobboldali női radikalizmust, illetve a női háborús bűnösök népbírósági tárgyalásait nemzetközi összehasonlító keretben vizsgálja. Így a német, osztrák, olasz és angolszász szakirodalom alapján a magyar folyamatok európai perspektívába kerülnek.

A Dely-eset elemzése annak a kimutatását is lehetővé teszi, hogy e történet elmondásának sok szempontúsága és a második világháború utáni igazságszolgáltatás ad hoc jellege együttesen hozta létre a kollektív emlékezet ma áthidalhatatlannak tűnő megosztottságát. A megosztott emlékezet létrejöttéhez tehát olyan mikrotényezők, mint amilyen Dely Piroska esete, és annak

makroszintű emlékezete (azaz a strukturális tényező között) a népbíróóság intézménye és annak működése teremt kapcsolatot. Ezért elemzem a népbíróósági működés vizsgálatának módszertani problémáján túl a népbíróóságok történetét abból a szempontból is, hogy miként járultak hozzá a megosztott történeti emlékezet kialakulásához, amely megosztottság nemcsak a közbeszédben van jelen, hanem meghatározza a mai magyar történetírás választóvonalait is.

A „mindennapi elkövető” életének és bírósági tárgyalásának rekonstruálása bemutatja azokat a tényezőket is, amelyek a nőket a szélsőjobbboldali politikai mozgalmak felé vonzották, így a női munkavállalás kérdését is. Korábban a szélsőjobbboldali női mobilizációt vagy pszichológiai vagy ideológiai alapon magyarázták. A kötet a női cselekvési kör alapján vizsgálja meg, hogy melyek voltak azok tényezőik, amelyek a nők számára racionális alternatívaként jelenítették meg a szélsőjobbboldali mozgalmakat mint politikai cselekvési teret.

A kötet nem a hagyományos értelemben vett párttörténet, nem a nyilaspárt női szekciójának története, hanem a politikai radikalizmust és a társadalmi nemek kapcsolatát vizsgálja a második világháború utolsó éveiben; és teszi ezt a német és olasz esetet feldolgozó szakirodalommal összehasonlítva. A kötet egy konkrét eset középpontba állításán keresztül térképezi fel a szélsőjobbboldalon működő nőket. Célja, hogy bemutassa, hogy milyen módon váltak ezek a nők „láthatatlanná” a mozgalomban, illetve az emlékezetben; és vizsgálja például azt a paradoxnak tűnő jelenséget, hogy a pártvezetők feleségei láthatóak voltak ugyan a történetírásban, azonban pontosan ez a tény tette a többi elkövetőt egyidejűleg láthatatlanná. A kötet felállít egy társadalomtörténeti tipológiát, amely eddig hiányzott a szakirodalomból, mely alapján elemezhetővé válik, hogy kik voltak Magyarországon a „nyilas nők” és a nyilasnők – azaz a szélsőjobbboldali mozgalomhoz lazán, illetve szervezeten is csatlakozó nők.

Tehát a kötet egyik kimondott célja azoknak a tényezőknél a rekonstruálása, amelyek a második világháború mai napig megosztott magyar történeti emlékezetéhez vezettek. Így az értekezés első sorban a népbíróósági tárgyalások folyamatának az emlékezésre gyakorolt hatását vizsgálja. Korábban a népbíróóságok történetét vagy egyes esetek történeteként, vagy jogtörténeti szempontból elemezték. Ezt a kutatástörténeti hiányt kísérel meg betölteni a kötet, mely a népbíróósági folyamatot tágabban, az emlékezés helyének és az érzelmek mediálásának színtereként tekintve elemzi.

A kötet a magyarországi holokauszt kutatáshoz is hozzájárul, különösen annak révén, hogy a vizsgált eset nem „tipikus” holokauszt történet: nem a koncentrációs táborban történik, az elkövetők nem németek, sőt az elkövető nem is férfi. A mikro- és makrotörténeti megközelítés összekapcsolása lehetővé teszi, hogy a magyar zsidóság kifosztásának folyamatát, és annak addig elhanyagolt dimenzióját, az *intimitását* bemutassuk.

A kötet célja végezetül, hogy emléket állítson a túlélőknek, akik mindent megtettek az eset láthatóvá tételéért (hiszen emléktáblát állítottak), és megtesznek a felejtés ellen (hiszen figyelik az október 15-i megemlékezésekről megjelent sajtó- és könyvészeti anyagot, sőt mint „túlélők” a történeteikkel gyakran részt vesznek a Holokauszt Dokumentációs Központban szervezett eseményeken is).

2. Kutatásmódszertan és szakirodalmi kitekintés

A kötet, amely középpontba állítja és feldolgozza Dely Piroska történetét, az egyre fejlődő „elkövető kutatás” (*Täterforschung*) kutatási körébe, azaz a társadalmi nemek történetének társadalomtörténeti és mikrotörténeti vizsgálatához tartozik, melyben kulcsszerepet játszik a második világháború utáni politikai igazságszolgáltatás folyamata, annak emlékezete, és ezek elemzése.

Ez a kötet két szempontból is meghaladja az elkövető kutatás jelenlegi nemzetközi kutatási eredményeit: először is a kötet főhőse nem egy nagy befolyású politikus, hanem – Christopher Browning szavaival – egy „mindennapi” elkövető. Másrészt az elkövető neme: nő, tehát lehetőséget ad a társadalmi nemek vizsgálatára két szinten is. Egyrészt társadalomtörténeti megközelítésben megtudhatjuk, „hol voltak a nők” az elkövetők között, másrészt a társadalmi nemek szempontjából rámutatunk arra, hogy a társadalmi nemek miképpen működtek a szélsőjobboldali mozgalmakban, majd pedig a háború utáni igazságszolgáltatásban. A hozzáférhető igazságszolgáltatási dokumentumok alapján pedig arra is fény derül, hogy mi volt a háború utáni igazságszolgáltatás viszonya a női elkövetőkhöz, mennyiben változtatta meg az igazságszolgáltatás retorikáját, mennyiben módosította a büntetési tételeket, hogy az elkövető nő volt.

Ez összekapcsolódik egyik másik elméleti újdonsággal: az antimodernista emancipáció magyarországi politikai programjának, retorikájának elemzésével. Ez az elemzés két területen történik. Egyrészt a Nyilaskeresztes Párt sajtója és a pártban aktív nők népbíróági tárgyalásai alapján elemzem a politikában résztvevő nőket; másrészt a korabeli diskurzus elemzésén keresztül kimutatom a női munkavállalás (mint a mobilizálást meghatározó kulcstényező) retorikai csapdát, amely nagyszámú nőt vonzott a szélsőjobboldali párt felé.

A harmadik terület, amelynek kutatási eredményeihez ez a kötet hozzájárul, az a népbíróágok története. Itt elsősorban az átmeneti igazságszolgáltatás angolszász szakirodalmát alapján különös tekintettel arra tér ki, hogy milyen következményei vannak annak, ha a népbíróág elé kerülő tettes neme nő. A kötet elemzi a bőséges szakirodalmat és ezek, valamint a

levéltári anyagok alapján rámutat, hogy a politikai és szakmai elfogultságok hogyan csökkentik a történeti megismerés lehetőségeit.

A negyedik terület a második világháború és a holokauszt emlékezetének óriási irodalma, amelyhez a kötet azon a ponton kapcsolódik, hogy elemzi: a népbíróság hogyan vált a holokauszt emlékezetét kialakító tényezővé. Magyarországon a népbírósági tárgyalásokon egy teremben ültek az elkövetők, a tanúk és a sértettek. Ezen a ponton a Dely-eset arra is alkalmas, hogy elemzésén keresztül a kötet azt vizsgálja, hogy népbírósági tárgyalások hogyan alakították ki a holokauszt emlékezetét a különböző szinteken. Az *emlékezet* fogalma kulcsfontosságú az eset történetének megértéséhez. A kötetben Assmann *kommunikatív* és *kulturális emlékezetének* fogalma szerepel, melyek révén bemutatja a *kulturális emlékezet* létrejöttének folyamatát. A fényképek elemzését tekintve a kötet módszertani újdonsága kettős. A fényképeket nemcsak mint a történelmi igazság dokumentálásának leíró eszközét elemezi, hanem mint vizuális diskurzust, amely elmondja a szélsőjobbaldali nők vizuális reprezentációjának történetét. A fotókat a *hiány* határozza meg: nincsenek meg a képek, vagy ha megvannak, nem tudjuk, ki készítette őket és kit ábrázolnak. A munka a fényképanyag elemzésénél négy szempontot vesz figyelembe: a fénykép anyagát, a szelekciót, az időlegességet és az autenticitást.

A *vallomás*, legyenek azok a népbíróság előtt elhangzott vagy írásban beadott vallomások, különleges műfaj, amely a történésztől különleges körütekintést igényel. Külön fejezet szól a népbíróság előtt tett vallomások elemzésének módszertani problémáiról. A kötet elsősorban szóbeli forrásokra: vallomásokra, interjúkra alapul. A túlélőktől az egyetemi irodámban készült, tematikus interjú során azt kértem, emlékezzenek vissza az 1944. október 15-i napra és arra, hogyan és mikor beszéltek róla. Külön kérdést tettem fel a népbírósági részvételről, és arról, hogy beszélgettek-e azóta a népbíróságon történetekről.

Néhány, eredetileg szóbeli forrás írott formában maradt fenn: ezek a rendőrségen, illetve a népbíróságon tett vallomások írott változatai. Ezek egyrészt abban különböznek az általam készített interjúktól, hogy ott feltettek olyan kérdéseket is, amelyek világosan jelezték, hogy milyen választ várnak rájuk (ha Vansina megkülönböztetését használjuk), másrészt pedig míg az általam készített interjúkban az alanyok mondják el a véleményüket, a kihallgatási jegyzőkönyvekben sokszor a bíró foglalja össze és diktálja le az elhangzottakat a jegyzőkönyv számára. A szóbeli és írásbeli források *intellektuális technológiája* (Gyáni kifejezésével) ebben az esetben nem szétválasztható, hacsak nem a *performativitás* szempontjából.

3. Források

A kötet először is sajtóanyagra épül, hiszen a második világháború alatti szélsőjobboldali sajtó és a második világháború utáni népbírósi folyamatokkal foglalkozó sajtó elemzését adja. Fontos forrásanyagot jelentenek az igazságszolgáltatás dokumentumai: a népbírósi tárgyalások jegyzőkönyvei, az Igazságügyminisztérium iratanyaga. A kötet a Budapest Főváros Levéltára, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, a Magyar Országos Levéltár, illetve a Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár témába vágó forrásait használja. Áttekinti továbbá a népbírósi folyamatban résztvevő ügyvédek személyi anyagait, amelyeket az Ügyvédi Kamara őriz, abból a szempontból, hogy meghatározza: melyik volt az a csoport, amelyik részt vett a népbírósi retorika alakításában.

A túlélőkkel, elkövetőkkel és a népbírósi folyamatban résztvevőkkel készült oral history interjúk adják a következő forráscsoportot. Ennek használata módszertani kihívást jelent, amivel az értekezés külön fejezete foglalkozik. Végezetül a kötet közli a „láthatatlan elkövetők”-ről készült hozzáférhető fényképanyagot is, amely anyagok köz- és magángyűjteményekben, valamint internetes archívumokban találhatók (Magyar Nemzeti Múzeum Fotótára, MTI fotógyűjteménye, Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét, háborús és népbírósi képek, Rendőrség-történeti Múzeum Fotótára).

4. Az eredmények

A kötet az egyik leghírhedtebb „nyilas nő”, Dely Piroska életét, tetteit, népbírósi tárgyalását eleveníti fel abból a célból, hogy bemutassa, milyen általános következtetések vonhatók le az esetből a magyarországi női elkövetők, a népbírósi folyamat és annak emlékeztetének alakulása szempontjából. A politikai igazságszolgáltatás társadalmi nemek szerinti elemzése első lépésben felteszi a kérdést, hogy „hol voltak a nők”, s ezzel kiemeli azokat a mechanizmusokat, amelyek a nők kirekesztését tették lehetővé. Ennek megfelelően a magyar népbírósi elemzésénél látjuk, hogy nők – a jogászai szakmai szelekciója miatt – csak mint vádlottak vagy tanúk kerültek be a rendszerbe. Ezek után a társadalmi nemeket vizsgáltam a politikai igazságszolgáltatásban. Ezért újszerű a kötet megközelítése, mert összehasonlítottam férfiak és a nők tapasztalatát ebben a folyamatban, és kimutattam, hogy nőnek lenni (legalábbis Magyarországon) a népbírósi eljárásban előnyt jelentett.

A kötet elemzi a szélsőjobboldali mobilizálás eddig kevésbé vizsgált okát, a női munkavállalás történetét. A nők fokozódó fizetett munkavállalása az első világháború utáni Magyarország fontos társadalmi ténye volt. 1941-ben a munkavállaló nők 43,9 százaléka földművelő, 19,4 százaléka ipari munkás, 28,1 százaléka háztartási alkalmazott, 12 százaléka szabadfoglalkozású és 6,6 százaléka közalkalmazott volt.

A női munkavállalók azonban a társadalmi nemek szerint szegregált munkaerőpiacon néztek szembe a munkahelyi diszkrimináció különböző fajtáival, és ennek függvényében más és más politika mellett köteleződtek el. Ugyan minden politikai erő hangsúlyozta az anyaság fontosságát, de a szélsőjobboldal volt az a politikai erő, amely az egyéni jogok talaján állt, és a munkavállalást mint jogot és kötelességet határozta meg. Ezek az egyéni jogok azonban csak adott társadalmi csoportra és korlátozottan érvényesültek, hiszen az alapjuk a folyamatosan alakuló diszkrimináció volt.

A háztartáson kívül végzett fizetett munkavállalás eleinte a mezőgazdasági munkásokat és a cselédeket, majd a gyárakban dolgozókat érintette. A női munkavállalók többsége földművelő volt, akiket a szociáldemokraták nem tudtak tömegesen megszólítani, így teret engedtek a keresztényszociális agitációnak, mely a gazdasági helyzet súlyosbodásával és a külföldi példák hatására egyre inkább a harmadik utas népiek hatáskörébe került. A mezőgazdasági női munkavállalók anyaként való retorikus megszólítása volt az a kapocs, ahol a népi mozgalom és a szélsőjobboldal összekapcsolódott. Ezért is kulcsfontosságú a női munkavállalás retorikus kereteinek elemzése a kötetben, mert bemutatja, melyek voltak azok az erők, melyek a nőket nagy számban a politikai szélsőjobb felé vitték.

Fontos eredménye a kötetnek, hogy olyan tipológiát állít fel, amely alkalmas annak elemzésére, hogy kik voltak a „mindennapi elkövetőnők”, hogyan kezelte őket a politikai igazságszolgáltatás. A magyar szélsőjobboldal kiemelten kezelte a „nőkérdést” egy olyan korban, mikor a politikai pártok számára világos volt, hogy a nők politikai aktivizálása nélkül nem lehet politizálni. Magyarországon a női nyilas párttagok számát tizenötezerre becsülhetjük. Ez a szám a Budapest Főváros Levéltárában található budapesti taglisták alapján folyamatosan hullámozott a különféle rendelkezésre álló tagsági formák miatt; néha a tagság „csak” erős érzelmi kötődést jelentett, mert a szimpatizánsok nem fizettek tagdíjat, így kitörölődtek a hivatalos listából. A háború után, becslésem szerint, ezeknek a nőknek az egyharmadát internálták és bebörtönözték, mert támogatták a megszálló német csapatokat és kollaboráltak. A társadalmi nemek szempontjából elemezem az antimodernizációs reformok társadalmi kritikai lehetőségét és politikai mobilizációs képességét olyan társadalmi csoportok (munkavállaló nők, elsőgenerációs értelmiségiek) esetében, melyek hagyományosan a baloldali érdekvédő és emancipációs politikai mobilizálás célpontjai is. Azt vizsgálom, hol van retorikai átfedés az antimodernista és a modernista programadás között a női emancipáció témájában, és hol vannak a különbségek.

A magyar kutatási helyzetet összegezve a strukturális felejtés tényéről megállapítom, hogy a történeti kánonnak megfelelően a háborús bűnös és/vagy nyilasnők közül csak a „híresebb nők”, mint Szálasi felesége vagy Fedák Sári szerepelnek a magyar történetírásban, a Maros utcai

gyilkosság női elkövetője – és természetesen Dely – mellett. Ez azt a tévhitét támasztja alá, hogy a női tagok azok az alsó- és középosztálybeli nők voltak, akik saját szakmai aspirációk hiányában, a férfi rokonok – férjek, testvérek és apák – hatására kerültek be a pártba, ahol nem sok vizet zavartak. A félrevezetettek és a férfinanipuláció áldozatai mellett a szadista, elmebeteg nők lettek volna azok, akik aktívan csatlakoztak a szélsőjobboldalhoz. Elemzem azt a szélsőjobboldali értelmiségi csoportot, mely kulcsszerepet játszott a szélsőjobboldali retorika kialakításában és terjesztésében, tehát az orvosnőket, valamint foglalkozom a hivatásos aktivistákkal is.

A kötetben elemzett osztrák kutatások bizonyítják, hogy a nők szerepét a náci rezsimben az ausztriai népbíróságok is elbagatellizálták, illetve különlegesen egzotikusnak tekintették, és a női háborús bűnösök tevékenységét mindenképpen a hagyományos női szereppel szembenállóként értelmezték. Így a szélsőjobboldali nők a többszörös marginalizáció áldozataivá váltak, hiszen a háború után – a „szükségben született matriarchátust” felszámolandó – minden, a hagyományos női szerepből kilépett csoportra igaz volt, hogy visszaszorult a hagyományos „női” térbe.

Az ügyvédek az igazságszolgáltatási rendszer és az elkövetők közötti egyik legfontosabb közvetítők. Szerepük fontosabb volt, mint a népbíróké vagy a nyomozóké, hiszen ők alakították ki azt a narratívát, amit a vádlottak a bíróság előtt képviseltek. Az ügyvédek társadalomtörténeti és mentalitástörténeti vizsgálata után megállapítom, hogy az ügyvédek működését a társadalmi nemi sztereotípiák, és egyéni, szakmai oportunizmus határozta meg egy olyan környezetben, mikor az egész magyar jogrendszer kriminalizálódása lezajlott. Ennek következménye, hogy a rendszerszerűen működő igazságszolgáltatásban a kapcsolati tőke és a társadalmi nemi sztereotípiák tudatos használatával enyhébb ítéletet lehetett elérni, s ezzel a jogrendszer ezen vonulata is hozzájárult a második világháború emlékezetének társadalmi nemi meghatározottságához, tehát, többek között, a női elkövetők láthatatlanná tételéhez.

A Dely-ügy elemzését a kötet egy új keretben, az érzelmek történetének keretében is elvégzi. A népbíróságok működésének egyik fő célja az volt, hogy normalizálja a háború utáni érzelmeket, és létrehozzon egy társadalmi összetartó erőt a társadalmi interakciók értelmének meghatározásával és az érzelmekről szóló erkölcsi ítéletet megfogalmazásával. A népbíróági tárgyalásokat a kötet az érzelmek létrehozásának és eljátszásának színterének tekinti, és azt vizsgálja, hogy ez a tér miért volt alkalmatlan a megbocsátás létrehozására és a gyűlölet mediálására.

A kötet a párhuzamos német kutatásokhoz hasonlóan kimutat egy fontos tendenciát a generációk közötti emlékezet kialakulásában. Az unokák a szüleik, nagyszüleik életét a Harmadik Birodalomban az ellenállás és a szenvedés keretében értelmezik. A magyar emlékezet hasonló utat

követ. 1945 után a zsidók hallgattak tapasztalataikról, mert az antifasiszta diskurzusban nem volt helyük, az elkövetők pedig meg voltak arról győződve, hogy ők a sztálinista justizmord igazságtalanságának áldozatai. 1989 után, a kommunizmus összeomlásakor elkezdődött az egymással antagonisztikusan szembenálló értelmezések versenye, amelyben, mint a kötet bizonyítja, a túlélők emlékei strukturálisan hátrányos helyzetűek.

A szélsőjobbaldali női mobilizáció vizuális elemzésénél kimutatom, hogy a szélsőjobbaldali női politizálással kapcsolatban alig található fénykép. Ennek a reprezentációs hiánynak több oka van: egyrészt a nők korábban elemzett láthatatlansága a szélsőjobbaldali mozgalmakban, másrészt pedig a korszak a képrombolás időszaka volt, amelyben egy kép birtoklása több éves börtönbüntetést is jelenthetett. A fényképek elemzése után a kötet azzal érvel, hogy a fényképek értelmezése is hozzájárult a megosztott emlékezet kialakulásához – a fénykép műfajából adódó sajátosságok miatt azonban a lehetőséget is hordozza ennek a megosztottságnak a meghaladására.

Luisa Passerini figyelmeztet arra a különbségre, ami az emlékezet és történelem közötti kapcsolatban a hidegháború hatására kialakult. Míg Nyugaton az emlékezés spontán és nem reflexív, addig a szovjet blokk országaiiban az intézményesített történetírás a rendszer szolgálatában nem tudott megfelelni a kritikai igénynek, és az emlékezet volt az, amely a kritikai gondolkodásnak teret adott. Kelet-Európában a „hivatalos” történetírás napjainkig megőrizte ezt a jellemzőjét, ami azt a kockázatot is hordozza, hogy nem lesz nyitott a különböző közösségek iránt, amelyek (az emlékezés alanyaiként) az emlékezőskultúrát alakítanák. Akkor viszont az emlékezetek egymással szemben, és nem egymás által jönnek létre. Tágabb keretben a kötet azt vizsgálja, hogy az európai „*acquis historique*” (Christian Joerges kifejezésével) hogyan alakult vagy éppen hogyan nem alakult ki Magyarországon és melyek azok a tényezők, melyek ezt a helyzetet létrehozták.

5. A témában eddig megjelent saját publikációk jegyzéke

Minden tekintetben derék nők. A nők politikai szerepei és a nőegyesületek a két világháború közötti Magyarországon. In: Nagy Bea – S. Sárdi Margit (szerk.): *Szerep és alkotás*. Debrecen, Csokonai, 1997. 268–279.

Memory Unchanged. Redefinition of Identities in Post-War Hungary. *CEU History Department Yearbook, 1997–98*. Budapest, 1999. 135–153.

Kontinuität und Wandel in der ungarischen Frauenbewegung der Zwischenkriegperiode. In: Gerhard, Ute (szerk.): *Feminismus und Demokratie. Europäische Frauenbewegung der 1920er Jahre*. Königstein, 2001. 138–159.

- Társadalmi nemek és a nők története. In: Bódy Zsombor, Ö. Kovács József (szerk.): *Bevezetés a társadalomtörténetbe*. Budapest, Osiris, 2003. 514–532.
- Memory and the Narrative of Rape in Budapest and Vienna. In: Schumann, Dirk – Bessel, Richard (szerk.): *Life after Death. Approaches to a Cultural and Social History of Europe*. Cambridge, Cambridge University Press, 2003. 129–149.
- Writing Women’s History in Eastern Europe. Towards a “Terra Cognita”? *Journal of Women’s History*, 2004/3. 173–183.
- Női emlékezet és ellenállás. In: Markó György (szerk.) *Az elsodort város. Emlékkötet a Budapestért folytatott harcok 60. évfordulójára 1944–1945.*, Budapest, PolgarArt, 2005. 351–379.
- Memoria di genere e violenza militare nell’Europea Orientale. In: Marina Calloni (szerk.): *Violenza senza legge. Genocidi e crimini di guerra nell’età globale*. Da Agostani Scuola, Torino, Utet Università, 2006. 13–24.
- Népbíróóság és vérvád az 1945 utáni Budapesten. *Múltunk*, 2006/1. 41–72.
- A „rossz asszonyok”. Eva Braun, Carla Petacci, Lutz Gizella. *Rubicon*, 2007/8. 24–32.
- Problems of Transitional Justice in Hungary. An Analysis of the People’s Tribunals in Post-War Hungary and the Treatment of Female Perpetrators. *Zeitgeschichte*, 2007/34. (2007. november–december.) 335–349.
- Conflicting Narratives about a Post Shoah Blood Libel Case in Budapest in 1946. In: Lappin, Elenore – Lichthblau, Albert (szerk.): *Die „Wahrheit“ der Erinnerung – Jüdische Lebensgeschichten*. Innsbruck – Wien – Bozen, StudienVerlag, 2008. 24–35.
- The Rhetoric of Weaving and Healing. Women’s Work in Interwar Hungary, a Failed Anti Democratic Utopia. In: Yannitsiotis, Yannis – Lampropoulou, Dimitra – Salvaterra, Carla (szerk.): *Rhetorics of Work*. Pisa, University of Pisa Press, 2008. 63–83.
- Gendered Memory of Military Violence in Eastern Europe in the 20th century. In: Sylvia Paletschek, Sylvia Schraut (szerk.): *The Gender of Memory. Cultures of Remembrance in Nineteenth- and Twentieth- Century Europe*. Frankfurt – New York, Campus Verlag, 2008. 237–253.
- Death and the Picture. Representation of War Criminals and Construction of a Divided Memory about WWII in Hungary. In: Pető, Andrea – Schijvers, Klaartje (szerk.): *Faces of Death*. Pisa, University of Pisa Press, 2009. 39–57.
- Privatised Memory? Story of Erecting the first Holocaust Memorial in Budapest. In: Adler, Nanci – Leydesdorff, Selma – Chamberlain, Mary – Neyzi, Leyla (szerk.): *Memories of Mass Repression. Narrating Life Stories in the Aftermath of Atrocity*. New Brunswick – London, Transaction Publisher, 2009. 157–175.

- About the Narratives of a Blood Libel Case in Post Shoah Hungary. In: Louise Vasvári, Steven Tötösy de Zepetnek (szerk.): *Comparative Central European Holocaust Studies*. West Lafayette Indiana, Purdue University Press, 2009. 240–253.
- Who is Afraid of the “ugly women”? Problems of Writing Biographies of Nazi and Fascist Women in Countries of the Former Soviet Block. *Journal of Women's History*, 21/4. (2009.) 147–151.
- Arrow Cross Women and Female Informants. *Baltic Worlds*, 2/3–4. (2009.) 48–52.
- From Visibility to Analysis. Gender and History. In: Carla Salvaterra, Berteke Waaldijk (szerk.): *Paths to Gender. European Historical Perspectives on Women and Men*. Pisa, Edizioni Plus, Pisa University Press, 2009. 1–11.

Társszerzőként írott munkák:

- Szapor Judittal közösen: Women and the Alternative Public Sphere: toward a redefinition of women's activism and the separate spheres in East Central Europe. *NORA, Nordic Journal of Women's Studies*, 12/3. (2004.) 172–182.
- Patricia Chiantera-Stutte-tel közösen: Populist Use of Memory and Constitutionalism: Two Comments. *German Law Journal*, 2005/2. 165–175. (Special Issue on Confronting Memories: European “Bitter Experiences” and the Constitutionalisation Process.)
- Klaartje Schrijversszel közösen: The Theatre of Historical Sources. Some Methodological Problems in Analyzing post-WWII Extreme Right Movement in Belgium and in Hungary. In: Waaldijk, Berteke (szerk.): *Professions and Social Identity. New European Historical Research on Work, Gender and Society*. Pisa, Edizioni Plus – University of Pisa Press, 2006. 39–63.
- Szapor Judittal közösen: The State of Women's and Gender History in Eastern Europe. The Case of Hungary. *Journal of Women's History*, 19/1. (2007.) 160–166.
- Barna Ildikóval közösen: A csúnya asszonyok. Kik voltak a női háborús bűnösök Magyarországon? *Élet és irodalom*, 2007. október 26. 10.
- Zonneke Matthée-vel közösen: A ‘kameraadskes’ és a „testvérnők”. Nők a holland és a magyar nemzeti szocialista mozgalomban: motiváció és akarat” In: Tóth Eszter Zsófia – Bakó Boglárka (szerk.): *Határtalan nők. Kizártak és befogadottak a női társadalomban*. Budapest, Nyitott Műhely, 2008. 285–303.
- Berteke Waaldijkkel közösen: Histories and Memories in Feminist Research. In: Rosemarie Buikema, Gabriele Griffin, Nina Lykke (szerk.): *Theories and Methodologies in Postgraduate Feminist Research. Researching Differently*. New York – London, Routledge, 2011. 74–91.